

Provensalsk trubadurlyrik

Göteborgs Posten
Boken

11/8

Christian Désagulier
Rad thu
Diktsvit

Inledning och översättning av
Jesper Svenbro
Ellerströms

I DAGARNA utkommer diktsviten *Rad thu* av den "unge franske poeten" Christian Désagulier. Det fornsvenska *Rad thu* betyder: Läs! Tolka texten! *Rad* finns i modern svenska i form av *råda* och på engelska i form av *read*. Läsaren skall vara en *rådare*, en aktiv deltagare.

Boken är översatt av Jesper Svenbro, som också försett den med inledning, ja med ett slags plädering för Désaguliers egenartade runinspirerade diktning. Texten presenteras i en tvåspråkig utgåva: Désaguliers franska rundiktning kan man låta löpa över i den svenska tolkningen, och så tillbaka till den franska texten och vidare

tillbaks till de citat ur rundiktningen, Eddan osv som ges av Désagulier på originalspråket. Den latinska skriften är också interfolierad med *futharken*, runalfabetet och ett återkommande fornsvenskt: *runo fahi raginakudo* — jag målar runorna som kommer från gudarna.

Läsningen blir i hög grad ett översättningsarbete, på samma sätt som skapandet av dikten har varit det. Désagulier är emellertid ingen skandinavist. Allt han vet om runor tycks han ha hämtat i Lucien Mussets *Introduction à la runologie*, en lysande framställning av området, som dessutom rymmer en relativt komplett inskriftsantologi.

IFRÅGA om just den text av Torbjörn (skriven på en klippa i Hillersjö, Uppland) som Désagulier citerar i inledningen till sin dikt, och som börjar med ett *Rad thu!* har den *runvise* Musset i sin franska kommentar gjort en feltolkning: han har inte följt Torbjörns och Désagu-

liers uppmaning *Rad thu!* och istället gift bort Gerlög med hennes bägge svärsöner, vilket omintetgör Torbjörns hela juridiskt intrikata text om arv tillbaka till modern. Möjligen har Désaguliers poetiska försök inspirerats av denna paradox.

Dikten bygger upp en fiktiv berättelse, om den en gång verkligt existerande runristaren Torbjörn från Hillersjö i Uppland ("den fyndigaste i trakten"). Denne rundiktare är inte bara känd som upphovsman till den längsta runinskriften i Uppland (284 tecken) — han benämnde sig också "skald", dvs muntlig poet, vilket delvis gör Torbjörn till en gåta och han lånar sig därför utmärkt till en metapoetisk fiktion av Désaguliers slag vars uppenbara syfte det är att ifrågasätta just gränsen mellan "ristandet" och diktningens mer "ideala" funktion att vara meningsskapande, riktad ut ur sig själv.

Torbjörn är gammal, han minns sitt liv: han finns i runorna, runorna i honom. Stödd på en runstav liknar han en

bokstav. Torbjörns tankar utvecklar sig till ett slags pseudo-vikingsk runkosmologi där stenen, skeppen, drakarna och runtecknens främmande, gåtfulla karaktär är stommen: allt är på en gång språk och materia, kött och ande, "tunga" och "mål" (det franska ordet *langue* blir ju här tydligare och stundom roligare än vårt krångligare, svenska, *tungomål*).

Detta säger också något om poetens behandling av stoffet som helhet: avsikten är inte att vara objektiv, utan ibland att vara medvetet anakronistisk. Det är framför allt för oss som runorna är gåtfulla och egenomliga inskriptioner och runristaren Torbjörn, som visserligen funnits i sinnevärlden, blir hos Désagulier ytterst en bärare av moderna eller postmoderna litterära valmöjligheter och tankar:

"Fornyrdislag och drottkväde hette de enda lärare / jämte Ljifsten / vilka han någonsin underställt sig."

Dikten söker lägga sig på gränsen mellan runan och ste-

och svensk modernism

nen: den ristar in sig i materien och materien blir språk. Skalden ristar tankar i sitt minne. Runan blir en kongenial meta-poetisk bild för denna inställning till dikten.

SOM ALL DIKT försöker naturligtvis *Rad thu* förmedla någonting till en läsare. Men poeten försöker inte kommunicera en känsla, eller ens en insikt i *ren* form. Det är läsarens tolkande aktivitet han vill väcka. Texten varken är eller vill vara en destillerad poetisk starkvara eller ett extatiskt blandverk, utan en delvis meningsfull, delvis gåtfull, semantiskt rik, utsaga avsedd för en "rådare", en reflekterande, *runvis* läsare som producerar innebörden tillsammans med texten. Texten är således "cool". Den utgör, för att uttrycka det kort, ett avsevärt brott med den moderna diktens spånt intensiva och möjligen också självförintande uttryck.

Hos Désagulier påminns läsaren ständigt om att texten ytterst är ett kompilat av andra

texter: här finns provensalsk trubaduryrik, Den gudomliga komedin och inslag som ligger förrådiskt nära svensk modernism.

Ja, den text som Désagulier inledningsvis uppmanar oss att läsa är inte ens hans egen, utan Torbjörns, vars spår vi kan följa genom fransmannens ny-skapelse.

Sedd på detta vis ingår *Rad thu* i en poesi-politisk rörelse med postmoderna förtecken vilken har modernitetens föregivna sterilitet, den intensifierade livskänslans karaktär av upprepning, som på en gång avstamp och motståndare.

En poesi av denna typ skulle enligt introduktören Svenbro, kunna vara en strategi för poesins överlevnad i Frankrike, där krisen för poesin fördjupas alltmer under efterkrigstiden och mer eller mindre kan tyckas ha spelat ut sin roll till förmån för poetisk-filosofiska och poetisk-psykoanalytiska texter.

Men också på svensk botten skulle den fornskandinaviska

diktningen kunna vara produktiv. Med en tillsats intertextuell ironi. *Rad thu* är då ett bidrag till "dekonstruktionen" av den ideologiska bindning mellan nazismen och den fornordiska kulturen som blockerat vår upptäckarglädje inför vår egen kulturhistoria och dess semantiska skatter.

SOM HELHET är *Rad thu* en gåtfull kombination av ett slags ironisk lekfull "svagströmspoesi" — en specifik befrielse av de poetiska uttrycksmedlen (allt kan sägas men även tas tillbaka i nästa mening, lyrismen och dess upphävande) och ett slags kosmologiskt allvar som är rotat i uppfattningen av materien som språk. Världen är en skimrande drake. Drakslingan ristas i stenen. Runorna väljer ut ur dess buk. Men i sig kan temat med den runristande vikingen försänkt i djupa tankar vid havet aldrig vara någonting annat än en drift med själva detta tema. På så vis är den

lekfulla utsagans fält konstruerat.

Om Désagulier påminner om någon annan poet är det naturligtvis om Svenbro själv, som både i *Element* till en kosmologi (1979) och i *Särinmer* (1984) förfäktat liknande tankar. Det går naturligtvis inte att bevisa att "översättaren" Svenbro är upphovsmannen till både den svenska och den franska texten, men tanken är lockande och bryter knappast mot den poetik Svenbro själv skisserar i förordet. Vad som helst är för övrigt att vänta av denne språkliga ekvilibrist.

Rad thu kan karaktäriseras som ett begåvat och roande meta-poetiskt försök med ursprung i Paris eller i Lund. Men dikten blir ändå, med några få undantag, till ett ankdammsrensande som i längden trötter. Och Jesper Svenbro är förvisso en bättre poet än Christian Désagulier.

Johan Öberg

nsken av st. Två individer, i lyriken dagarna i aga tribu-ger. (som not w i ef- s egentli-

gen hela tiden närvarande under denna den fjärde poesifestivalen. På Poesidagarnas affisch fanns ett fragment av hans manuskript till dikten "Fuga", under timmarna i Gullbergssalen högläst av dottern Nina, själv en fin lyriker.

Många i den sal, som fått namn efter ännu en död men levande poet kunde säkert berätta om Malinowski i hans egenskap av personlig vän. Så till exempel Lasse Söderberg, poesifestivalens centralgestalt och programledare.

Så även den finske poeten Pentti Holappa, f.d. kulturminister i någon av Finlands många regeringar, fin översättare av fransk lyrik och en poet man på svenska kan läsa i Claes Anderssons och Bo Carpelans tolkningar.

Mandelstam

Désagulier, Frankrike

moderne skald

om händelser före landets kristnande.

– Även om jag inte förstod vad inskriptionerna berättade, så fick de min fantasi att börja arbeta. Och på något egendomligt sätt kändes det som om jag mötte dåtidens poeter, de skaldar som skapade runstenarnas inskriptioner. Jag kände en sorts identitet...

– "Tolka denna text" –

Jesper Svenbro, som bott

Det andra besöket ägde rum häromveckan, när han medverkade i Poesidagarna i Malmö och förbluffade publiken med avsnitt ur sin märkliga diktsvit.

Désagulierers intresse för poesi väcktes förvisso långt innan upptäckten av runstenarnas inskriptioner.

— Satellitingenjör —

– Poesiintresset har funnits där hela tiden, säger han, ända sedan jag började

handlar om en skald, som uppenbarligen rest vida omkring och med stor sannolikhet även besökt Provence och en lång rad andra resmål för dåtidens "vikingar".

Eller så har Torbjörn aldrig rest i rent fysisk mening. Kanske är han en fantasins resenär? En resenär i tid och rum? Som sin sentida kollega och själsfrände i förorten till Paris?

Att inte alla kritiker slöt Malinowski till sitt bröst ville Malmöpoeten Thomas Nydahl påminna oss om. Hans teori om orsaken till motståndet? Malinowskis civilisationskritiska ton. Den var inte comme-il-faut och sågs av många som vore den inspirerad av någon avdelning inom KGB, menade Nydahl.

KGB? Vid omnämnandet av den sovjetiska säkerhetsjätten lystrade den ryske poeten Jevgenij Rejn, Brodskys vän, och böjde sig till sin översättare Bengt Jangfeldt och viskade något och fick viskningar till svar.

Jevgenij Rejn vet förmodligen en del om KGB:s arbetsmetoder. Det är ingen slump att Rejns första diktsamling gavs ut först för sex år sedan.

Genom Anna Achmatova kom Rejn, Brodsky och deras vänner i närmare kontakt med Osip Mandelstam, poeten som gick under i ett av Stalins s.k. arbetsläger någonstans i trakten av Vladivostok vid 30-talets slut.

Rejn berättade, att Achmatova brukade använda sig av Mandelstam för att bedöma den person, som hon släppte över sin tröskel.

Det gjorde hon genom att ställa tre frågor:

"Föredrar ni katt eller hund? Te eller kaffe? Pasternak eller Mandelstam?"

Achmatova själv föredrog Mandelstam sade

NWT

29 MAJ 1990

Tillväxten viktig

I de polska kommunalvalen, vilka ägde rum på söndagen, deltog endast 42 procent av de röstberättigade. Det betecknas som ett hårt bakslag för den demokratiska utvecklingen i landet. Valrörelsen ägde rum under mycket dåliga premisser. Det rådde en omfattande strejk bland de järnvägsanställda i norra Polen. Människor är trötta och besvikna. De tycker, att det har blivit sämre sedan det kommunistiska maktmonopolet bröts.

Man kan tycka, att det är kortsynt och verklighetsfrånvänt av vissa grupper att strejka och begära bättre ekonomiska villkor. I stället borde de ju mangrant och ihärdigt arbeta för en bättre ekonomi.

Å andra sidan måste man ha förståelse för den vanlige polackens – men detta skulle också kunna gälla andra östeuropéer – frustration. Han har under mer än fyra decennier levt under knappa men dock i viss mån trygga sociala reformer. Nu ställs han plötsligt inför kravet att klara sig själv och bygga upp landet från grunden – igen.

Han har inte fått lära sig, att det måste finnas en ekonomisk tillväxt bakom offentliga utgifter för att inte bubblan skall spricka. Han har vant sig vid att staten – om ock inte tillfredsställande – ordnar och styr i stort sett hans hela tillvaro. Han har heller inte fått se de snabba resultat, han trodde att marknadsekonomin skulle föra med sig.

Sten Anderssons skadeglädje

Det är bland annat på denna missnöjesväg de svenska socialdemokraterna nu träder fram. I ett tal vid Arbetarrörelsens Fredsforum framhöll utrikesminister Sten Andersson hur viktig socialdemokratien är, för att utvecklingen i Östeuropa skall lyckas. Han, liksom partibröderna och -systerna, framhåller ensidigt de "otyglade marknadskrafterna" som mörkrets krafter mot vilka socialdemokratien – helst av svensk modell – bör utgöra en sköld.

Sten Andersson gottar sig åt otåligheten i Östeuropa. Han gottar sig åt den lika mycket som de kommunistiska funktionärerna, vilka underblåser missnöjet – det var främst de, som låg bakom järnvägsarbetarstrejken i Polen – i syfte att sabotera utvecklingen mot marknadsekonomi i de forna kommunistdiktaturena.

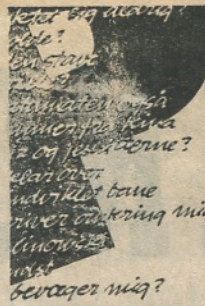
Men varför är Andersson så skadeglad? Varför tror han inte, att de östeuropeiska folken i det långa loppet begriper att forma sin egen tillvaro och styra sin egen utveckling? De flesta östeuropeiska folken vill inte veta av någon socialism. Det har de understrukit i fria val. Så är det, även om det är en aldrig så tung sanning för de svenska socialdemokraterna.

Socialdemokraterna låtsas, att de skulle kunna främja en bättre utveckling mot demokrati än de demokratiskt valda regeringarna i de östeuropeiska länderna.

Men socialdemokraterna är oärliga. Skenbart och på kort sikt skulle kanske den socialdemokratiska "lösningen" få vissa framgångar i de nya demokratierna. Men Sten Andersson förtiger det viktigaste: Någon skall betala de offentliga utgifterna. Utan ekonomisk tillväxt finns det inte utrymme för en fungerande offentlig sektor.

Förkvävande socialdemokrati

På längre sikt – och det är det som räknas – skulle ett socialdemokratiskt system alltså hålla nere de östeuropeiska staterna i samma ekonomiska elände, som de nu befinner sig i och krampaktigt försöker komma upp ur. I

Mandelstam och Malinowski! Två döda poeter i vilkas sällskap man här-omdagen kunde tillbringa ett par timmar i Gullbergs-salen på Malmö stadsbibliotek.

Mandelstam var ryssen som mördades av Stalin. Malinowski var den i Små-

land bosatte den polsk härkon mycket olika som förenades och under Poes Malmö fick mot ter av nutida koll Ivan Malinovi en gång bytt ut v ternamnet) fam

Christian

Runornas

Minns du att Ezra Puond en gång sa: "Make it new!"? frågar Christian Désagulier och artikulerar de engelska orden mycket noga. Som om det vore för att framhäva deras speciella betydelse för honom själv. För att "make new" måste man se på det förgångna och undersöka det förflutna, förklarar han.

Detta grävande i det förflutna ledde Christian Désagulier till den svenska vikingatiden, den epok i vårt lands ärorika historia som finns dokumenterad i skrift huggen i sten: Runorna!

Inspirerad av bilden av en fornnordisk runsten – men utan att förstå dess inskription – gav Désagulier sin allra första samling dikter titeln "Runes" ("Runor").

titeln "12 et 1 Récits en Suspens" och gavs ut på ett litet franskt förlag 1985.

Identitet

Trots debutbokens nordiskt klingande titel – "Runor" – har dess innehåll ingenting med runstenars inskriptioner att göra.

Ändå finns ett samband mellan "Runes" och "Rad thu", säger deras författare: Huvudpersonen i "Rad thu", skalden Torbjörn, skulle mycket väl kunna vara den, som är författare till debutbokens korta dikter.

Och därmed tar Christian Désagulier upp den för honom mycket viktiga frågan om identifikation.

Christian Désagulier gör ingen hemlighet av att han i den fiktive skalden Torbjörn funnit en

Rad thu!

Tolka denna text som skalden Torbjörn ristat i gnejsen

på det att envar måtte veta att den sköna Gerlög fått ära Inga.

Dessa runor av gudomlig natur vilka han färgat röda med sitt blod

runo fahi raginakudo

Skalden Torbjörn, den fyndigaste i trakten kring Hillersjö i Uppland.

Ensam,

sittande vid floden Okeanos har han sett så många drakskepp ge sig av för att erövra Världen,

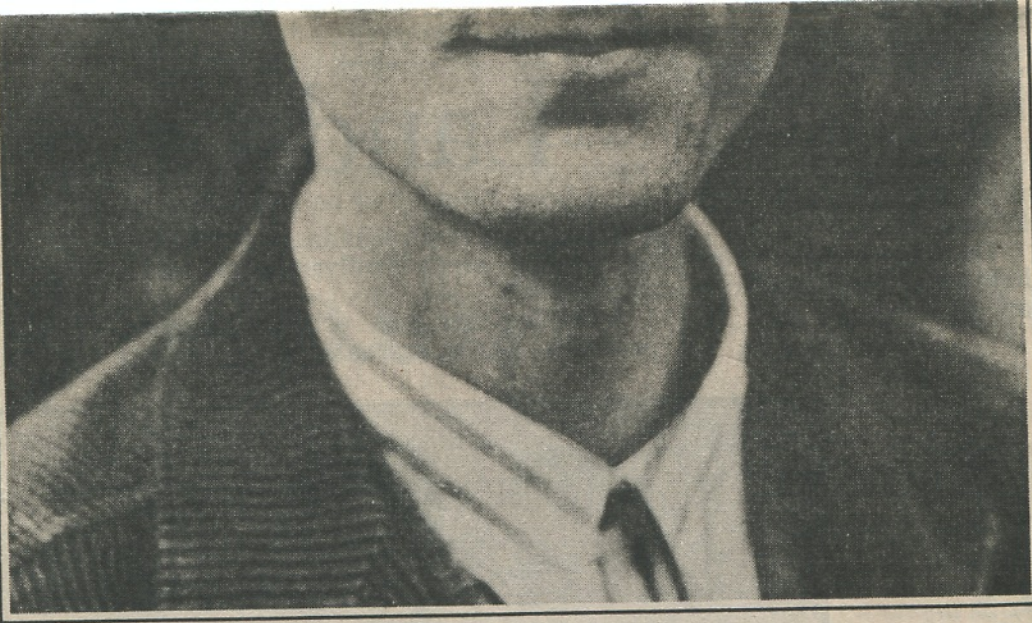

Foto: LASZLOX J BOGARDY

Den franske ingenjören och poeten Christian Désagulier. Runornas berättelser inspirerar honom.

granne med Désagulier i Parisförorten Les Mureaux, har kallat den egenartade diktsviten "Rad thus" namn för "gåtfullt".

Och i samma andetag har Svenbro gjort en klarläggande och spännande tolkning:

Det fornnordiska ordet "rad" motsvaras av engelskans "read", "thu" av samma språks högtidliga "thou". Alltså: "Read thou!"

I fri översättning till svenska blir det: "Tolka denna text!". Eller varför inte: "Tag och läs!". Ekelöf skulle kanske ha uppskattat den unge fransmannens expeditioner bakåt i tiden.

Torbjörn, skalden, har funnits. Åtminstone har en Torbjörn existerat.

Désagulier fann hans namn i en inskription återgiven i en bok om runstenar.

– Jag fantiserar på basis av den verkliga Torbjörn, en person som jag alltså känner mig något besläktad med, förklarar ånyo denne franske poet, som aldrig hade satt sin fot i Sverige förrän han 1988, på sommaren, inbjöds av sin skånske förläggare.

att läsa. Men intresset för att skriva poesi kom inte förrän jag kom i kontakt med en lärare, som numera är en av mina närmaste vänner och dessutom driver ett litet bokförlag. Det var han – Jean-Hugues Malineau – som öppnade mina ögon för de moderna poeterna. Och det var för mig en enorm upptäckt! Jag fann plötsligt vad som skrivits av det tjugonde århundradets poeter. Poeter som Paul Éluard, Pierre Jean-Jouve och Ezra Pound.

Christian Désagulier är inte författare till yrket, han har inte skrivandet som heltidssyssla. Till professionen är han ingenjör och som sådan anställd vid ett av de franska företag, som är knutna till det franska satellitprogrammet. Han tycker för övrigt inte att det är fel att se författarskapet och arbetet som ingenjör som två sidor av samma mynt.

I båda fallen handlar det om att utforska det okända och flytta fram gränserna för vetande och medvetande.

— Resor i fantasin —

Diktsviten "Rad thu"

Det är ett djärvt grepp av Désagulier, att söka stoff i den nordiska forntiden, i den nordiska gudasagens hemliga mytologi. Men han har således gjort det med stöd i vad en en gång Ezra Pound yttrade: "Make it new!".

Christian Désagulier har hittat liknande uppmaningar, mer eller mindre direkt uttalade, i poesi från sitt eget språkområde. Till exempel hos Arthur Rimbaud.

Och även hos Charles Baudelaire, i "Det ondas blommor" (Les Fleurs du Mal"). Där, i slutet av diktsviten, talar ju Baudelaire om att finna något nytt: "Au fond de l'Inconnu pour trouver du nouveau".

I sitt senaste författarskap har Désagulier gått vidare utifrån de förutsättningar han fann i runinskriftionerna. Men nu är skalden inte längre en diktare i det hedniska Norden. I de nya texterna är skalden en fransk poet.

– Men det vill jag visa att jag kan skriva utifrån material jag hittar i mitt eget land, konstaterar han.

MATS DAHLBERG

Rejn och lät ett lätt leende mjuka upp de tunga och sorgsna anletsdragen.

Och även han själv tycks föredra Mandelstam framför Pasternak. För när unga poeter söker upp Rejn i Moskva för att be om råd brukar uppmaningen och rådet lyda: "Framåt mot Mandelstam!".

I Sverige finns Mandelstam tolkad av bland andra Hans Björkegren, Bengt Jangfeldt och Göran Sonnevi. De två senare fanns med denna tributernas eftermiddag på Malmö stadsbibliotek. Jangfeldt för att recitera översättningar av Rejns dikter, Sonnevi för att läsa ur sin egen "Oavslutade dikter" och av Mandelstam.

Men ingen föreslog att Göran Sonnevi skulle läsa sin allra mest berömda dikt, "Om kriget i Vietnam" från 1965. Och kanske hade just den dikten passat in i programmet denna dag.

Ty denna dag råkade det vara 100 år sedan Nguyen Ai Quoc föddes. 1923 intervjuades han av just Osip Mandelstam, som i den då unge och helt okände vietnamesens röst kunde "höra morgondagen nalkas".

– Minns ni Ho Chi Mihn? frågade programledaren Lasse Söderberg de närvarande i Gullbergssalen.

Ty det var den blivande Ho Chi Mihn som Mandelstam intervjuade och som nu fyllde 100.

MATS DAHLBERG

...
for fruene?
En smule på
ved at læse et
"for" for blinde
mor? Forbude
midt punkter
Kan det holde?
Kan bløsten
til vindstille?
Hvisken datumer
at den kommer
via Lenin og
En sølen kan
vilken indvirk
den baderiver
Ivan Malinovic
ikke mand
når jeg bevarer

dessa länder är den ekonomiska tillväxten den grundläggande premissen och den socialdemokratiska modellen skulle förkva alla möjligheter till just ekonomisk tillväxt. Vi har ett utmärkt exempel i Sverige.

Det är alltså ytterst en fråga om pengar! Vad Östeuropa behöver är ett ekonomiskt uppsving, så att man klarar av att sedan ta itu med sociala program. Det är en hård verklighet, man står inför och det enda är att bita ihop och slå dövörat till, när de kommunistiska funktionärerna sprider missnöje i leden.

Ett är helt klart: På det här stadiet behöver de nya demokratierna inte en ny rigid offentlig sektor, som kostar pengar och bromsar den ekonomiska tillväxten. De har alltså inte råd med socialdemokrati.

Slipper 30 000?

Den socialdemokratiska staten brister i sömmarna överallt. I försvaret ser man detta mycket väl.

Inte nog med att fredsförband – och därmed krigsbri-gader – försvinner. Det finns inte längre pengar att utbild-a alla värnpliktiga. Omkring 30 000 vapenföra unga män – motsvarande en åldersklass – väntar på att bli in-kallade och har nu föreslagits bli befriade från – eller låt oss säga gå miste om – värnplikten.

Överbefälhavaren sägs ha förlikat sig med tanken på att helt enkelt hoppa över dessa värnpliktiga. Så har ock flera politiker i försvarskommittén.

Vi anar en mycket intressant och besvärlig debatt. Hur skall någon kunna försvara, att det allmänna värnplikts-systemet plötsligt urholkas för att befinnas vara något annat – i alla fall inte ett försvarssystem grundat på allmän värnplikt?

I början av detta sekel, då vi övergick från indelnings-systemet till värnpliktsförsvaret och samtidigt hade en de-batt om rösträtten, gällde devisen "en man, en röst, ett ge-vär". Den, som hade rätt att bära vapen för fädernes-landet, borde också ha rätt att rösta fram dess styres-män. Sedan har den allmänna värnplikten blivit något lika självklart som den allmänna rösträtten.

Hur skulle man i debatten ideologiskt kunna försvara, att vissa erhåller rätten att göra värnplikten, medan andra inte gör det? Skulle man ha ett selektivt värnplikts-system, försvann ju grundtanken med att alla skall bygga upp vårt försvar.

Den danska modellen, att låta var tredje man göra militärtjänst och under utbildningen ge honom full lön, vore varken ekonomiskt, ideologiskt eller militärt för-svarbar för Sveriges del.

Det är ju till slut så, att värnpliktsystemet är det mest praktiska för en liten nation som svens-karna. Vi måste slå fast att alla män skall göra nå- gon form av värnplikt. Allmän värnplikt är det bä- sta systemet för vårt land – det skall vi inte göra av- kall på.

VERMLANDS-TIDNINGEN

Värmlands läns och Karlstads stifts tidning - Grundad 1836

Chefredaktör ansvarig utgivare Staffan E Ander

Stf ansvarig utgivare Hans Jansson

Verkställande direktör Lars G Ander

Telefon 054-19 90 00 Telefax 054-19 91 00

Telegramadress ÄNWETE

Postadress Box 28, 651 02 KARLSTAD 1

Bankgiro 100-5008 Postgirokonton 50 40-1 Postgiro abonnemang 75 40-8

Eftertryck förbjudes

Tidningen ansvarar inte för obeställt material

Tryckt hos Nya Wermlands-Tidningen AB 1990

sa ia vanda ater

tungt lastade med guld och massakrer,
Lindisfarne!

Anfallsvågor av vikingar, roende vid stiltje
men redo att färdas
dit vinden valde att föra dem

Ur Rad Thu av Christian Désagulier. Jesper Svenbro har övers
diktsviten, som gavs ut 1988 av Ellerströms förlag.

– När jag såg bilden av
runstenen tyckte jag, att det
fanns ett samband mellan
runorna och mitt sätt att
skriva lyrik, säger han.

— Energi —

Inte minst fanns där ett
samband mellan den energi
inskriftionerna hade
avkrävt huggaren och den
arbetskrävande kamp med
språket som var Christian
Désaguliers.

Och dessutom:
Runstenarnas kortfattade,
knapphändiga
meddelanden till
eftervärlden; hur mycket
påminde de inte till sin
form om hans egna dikter,
två eller tre rader långa?

Som exempelvis denna:
"Regnet
dess hår bränner
jorden".

De korta raderna poesi är
tolkade av Jonas
Ellerström, förläggaren i
Lund, och finns publicerade
i tidskriften *Transits* nr 18
(1989).

Samme Jonas Ellerström
har även publicerat
diktsviten "Rad thu", en
liten volym som gavs ut
1988 i en tvåspråkig
upplaga: svenska på ena
sidan, fransk text på den
motstående sidan.

Den svenska utgåvan är
diktsvitens originalupplaga.
Inget franskt förlag ville ge
ut "Rad thu". Jesper
Svenbro, den i Frankrike
bosatte översättaren,
poeten och kritikern, fick
höras talas om detta
förhållande, skickade
budskap om det till Lund
och satte sig att tolka
Désaguliers svit.

"Rad thu" är Désaguliers
tredje samling, den andra
(efter "Runes" 1982) har

själsfrände och kanske mer
än så: Skalden Torbjörn –
"den fyndigaste i trakten/
kring Hillersjö i Uppland" –
kan ses som Désaguliers
alter ego. Med ett leende
berättar han, att hans
"grandparents" kommer
från Normandie, ett mål för
vikingatidens emigration
och plundringar.

– Vem vet, säger han,
kanske är jag en ättling till
Torbjörn?

För Désaguliers skald
besökte självfallet även
Normandie.

— Magisk känsla —

Det var först efter
publicerandet av "Runes"
som Désagulier mer
ingående började studera
runinskriftioner.

– Mitt intresse tändes och
växte och jag ville veta mer
om den tidens runor. Så jag
begav mig till Svenska
kulturinstitutets bibliotek i
Paris för att se i böcker och
studera. Där fann jag
böcker innehållande
samtliga runinskriftioner
som finns i Sverige. Den
magi jag kände när jag såg
dem...!

Désagulier gjorde
omfattande anteckningar
och försökte med stor möda
att förstå inskriftionerna.
Ett arbete som kräver
mycket även av den, som
har svenska till sitt
modersmål och inte
behöver tillryggalägga
samma långa vägsträcka
som den icke svensk-
talande.

För Désagulier förstår
svenska lika litet som han
att obehindrat tolkar de
futharktecken, som för
längesedan höggs i stenar.

Futharkens barrliknande
tecken, som sänder besked

Franskt Franskt poet med passion för runor

Christian Désagulierers dikter

En ung fransman (31 år) vid namn Christian Désagulier har tagit sig an ett ovanligt poetiskt projekt. För fem år sedan började han intressera sig för de nordiska runorna och den nordiska vikingatiden. Detta har resulterat i en liten diktsvit, som i det njugga franska poesiklimatet inte kunde finna någon förläggare. Nu har boken i stället kommit ut på ambitiösa Ellerströms förlag i Lund, i en dubbelspråkig volym med titeln "Rad thu", vilket på fornordiska ska betyda: "Läs/tolk denna text."

Passion

En vacker augustidag i förra veckan träffade jag Désagulier hemma hos hans översättare Jesper Svenbro på Ven. Svenbro har också skrivit det mycket instruktiva förordet, i vilket han bl a påpekar att Ezra Pounds bruk av kinesiska ideogram med all säkerhet är förebilden för Désagulierers användning av runor. Désagulier är atomfysiker till yrket, men hans stora fridpassion är alltså dessa runor. Till en del har detta intresse med ursprung att göra, hans släkt stammar från Normandie där vikingarna på sin tid var ganska flitiga gäster.

Désagulier har läst de isländska sagorna, han har läst Eddorna, framför allt Den poetiska Eddan. Men han har inget intresse för vikingatiden som sådan — inte för den tidens gudar, moral, bruk och seder — utan intresset är framför allt semantiskt/språkligt.

● Christian Désagulier, en fransk poet som fascinerats av runorna.

Désagulier är fascinerad — tycks det — av hur runorna uppstått som en skrift som avbildar verkliga föremål och hur det senare omvandlas till ett språkjud — en pil transformeras till ett "t". För honom tycks det handla om operationer som inte bara är inspirerande utan också poetiskt fruktbara.

— Att använda mig av runorna är för mig att försätta mig i en position där jag kan hitta

mitt riktiga språk, mitt eget språk för mina erfarenheter.

Berättelsen

Detta uttalande är kanske en smula gåttfullt mot bakgrund av att diktsviten återberättar en historia om skalden Torbjörn, som lär vara en person som har existerat, och hans farofyllda liv på vikingafärderna söderut. Det handlar alltså om hur Torbjörn ristat i sten det som livet redan

ristat i honom. I diktsviten dyker en provensalsk trubadurdiktare upp och det antyds också hur runorna är en import från sydligare nejder. Sviten avslutas — på föredömligt intertextuellt vis — med ett Dante-citat.

Det är roligt att läsa denna berättelse om Torbjörn. Désagulier för vår gamla handfasta svenska historia in i den europeiska språkgemenskapen (vikingarna kanske inte alls var

BOKEN

Christian
Désagulier
Rad thu
Övers: Jesper
Svenbro
Ellerströms

"efter" sin tid, de kanske var helt samtida, helt europeiska). Dessutom växlar han hela tiden lustfyllt mellan händelsernas faktiska nivå och dess status av inskription på en runsten. Det är som om man undrade: vilket kom först: händelsen eller runan? Som hade runorna en magisk förmåga att antingen återuppliva det som en gång hänt, eller också sätta igång ett skeende.

Arvet

Det berättas om Oden, "den stora uppfinnaren av de magiska runorna". "Oden som i nio nätter fick hänga i den heliga askens grenar/ utan att äta eller dricka/ i nio nätter sårad av spjutet, offrad åt Oden (han själv åt sig själv) blickande nedåt/ som fick runorna att stiga upp genom att nämna dem vid namn, en efter en/ och först därefter föll till marken/ vid foten av Yggdrasil/ Världsträdet."

Det är på något sätt ganska egendomligt att det ska krävas en fransman som till vardags sysslar med atomfysik för att väcka till liv det som borde vara varje svensks självklara, mytologiska arv. Det bör han ha en eloge för.

Carina Waern

En fransk fysiker ser på fornnordiska runor

TRASK

I ellerströms Enhörningsserie presenteras den unge franske poetten Christian Désagulier med volymen "Rad thu". Det är poetens tredje diktsamling, och då den nu ges ut i tolkning av Jesper Svenbro är det första gången den publiceras. Désagulier har nämligen inte funnit en fransk förläggare för denna fornnordiskt inspirerade dikt.

"Rad thu" handlar om runnirtaren Torbjörn som sitter vid Okeanos strand, ristat *kenningar* i sitt inre och tänker på det liv han levt vid jarlens härd.

Désagulier har utbildat sig till,

och arbetar som fysiker vid det franska rymdprogrammet. Han arbetar med rymdskytteprojektet Arianne. Man kan se vissa likheter mellan den fornnordiske runnirtaren, och den nutida tolkaren av extraterrestella fenomen. Runnirtaren hade tillgång till den gudomliga världen genom sin kunskap om de hemliga tecknen som givits av "Oden som i 9 nätter fick hänga i den heliga askens grenar / utan att äta eller dricka / i 9 nätter sårad av spjutet, / offrad åt oden / (Han själv åt sig själv) blivande nedåt / som fick runorna att stiga genom att nämna dem vid namn / en efter en."

Det är i detta man finner överensstämmelsen mellan poeten av idag, och Torbjörn av i går. I en intervju säger Désagulier "Jag valde att studera fysik för att lära mig något om hur naturen och omvärlden är konstruerad, bakom den synliga ytan", och på samma sätt som runorna kan rymma mer än en verklighet kan naturen det.

Men andra plundringståg har där dragit förbi, och det arv som skaldediktningen rätterligen borde vara för oss är där ej laddat med samma minne om den Nordiska Rasen. Kanske har rådslan att förknippas med det fascistiska av-

hållit många från att studera och inspireras av den absoluta skatt den fornnordiska dikten är.

Speglar det europeiska

Désagulier vänder i viss mån materialet åter mot Europa och södern och låter det spegla det europeiska på så sätt som kanske skedde; randen har ju alltid tagit intryck av centrum.

Sedan kan man ju, som tolkaren Svenbro gör i sitt förord, dra paralleller till Ezra Pounds bruk av kinesiska ideogram i sin dikt då Désagulier använder runor insprängda i dikten.

Det metafysiska är för honom starkt förankrat i det närvarande, fysiska, i omgivningen och det kan endast uttryckas poetiskt.

Det poetiska blir en väja till det

"Rad thu" - råd du, tolka du - Det är med en uppfordran som diktsviten inleds, och den fornnordiska världen med dragskepp, som drog ut för handel där de var svaga, eller massakrer och plundringståg där de var starka i långskepp överlägsna alla andra skepp, kommer till läsaren från det galliska Europa som så plundrades.

Pound behärskade lika lite kinesiska som Désagulier behärskade fornnordiska, men tecknen som sådana ger en mystisk accent såväl som en typografisk och förlämnar texten ett eget rum geografiskt, historiskt och mytiskt.

Kanske Fyrisån

Sammantaget med ämnet där skalden sitter vid Okeanos strand, men det kanske är Fyrisån nä en

maktens bord, vare sig det är en uttolkare av gudomliga runor, eller en uttolkare av naturens tecken. Problemet nu som då är väl hur man skall förhålla sig och "Det är kallt, och tröttheten kommer över Torbjörn. / Varför ger inte också han sig iväg / långt bort där guldet finns / för att ge örnen föda". Egentligen är det väl bara en väntan som gäller: väntan på *kenningar*, och sedan väntan på att recitera denna.

Ingen politik

Varken Torbjörn eller Christian Désagulier har anledning att ifrågasätta makten: för 800-1000-taletets runnirtare var det rådande samhällsskicket säkerligen lika rätt och riktigt som dagens väst-europeiska demokratier. Därför finns väl ingen direkt politik vare sig

aldediktningen rätterligen borde
 ara för oss är där ej laddat med
 amma minne om den Nordiska
 rasen. Kanske har rädslan att för-
 nippas med det fascistiska av-

edan kan man ju, som tolkaren
 Svenbro gör i sitt förord, dra pa-
 ralleller till Ezra Pounds bruk av
 kinesiska ideogram i sin dikt då
 Désagulier använder runor in-
 sprängda i dikten.

Det metafysiska är för honom
 starkt förankrat i det närvarande,
 fysiska, i omgivningen och det kan
 endast uttryckas poetiskt.

Det poetiska blir en väg till det
 gudomliga och till naturen, och
 medan Torbjörn i "Rad thu" hyl-
 lar sin furste på sant provencalskt
 manér, så gör kanske Désagulier
 just det samma i sin dagliga gär-
 ning som fysiker och delaktig i
 skapandet av en stor fallos för
 Frankrikes statspotens.

de fornnordiska, men tecknen som
 sådana ger en mystisk accent såväl
 som en typografisk och förlämnar
 texten ett eget rum geografiskt,
 historiskt och mytiskt.

Kanske Fyrisån

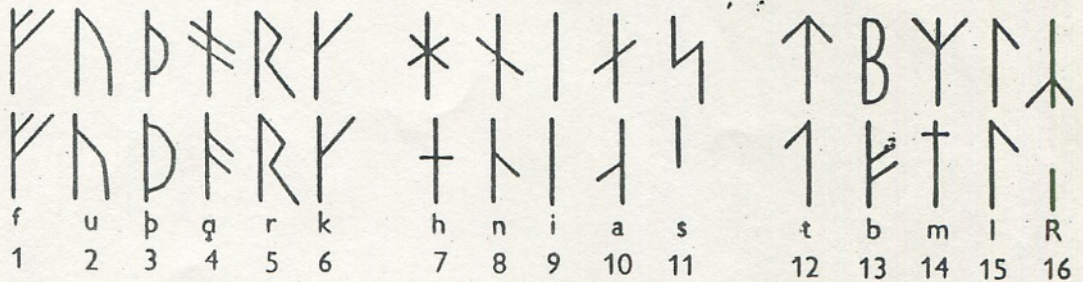
Sammantaget med ämnet där
 skalden sitter vid Okeanos strand,
 men det kanske är Fyrisån, på sin
 ålders höst och minns sin lärare
 och sina impulsgivare, minns lä-
 rospånen hos Alemannerna där
 han lärde sig draken som biter sig
 i svansen (jfr Jellingestenen) blir
 diktsviten en stark påminnelse om
 människolivets oföränderlighet.
 Ännu har tolkaren sin plats vid

Ingen politik

Varken Torbjörn eller Christian
 Désagulier har anledning att ifrå-
 gasätta makten: för 800–1000-ta-
 lets runristare var det rådande
 samhällsskicket säkerligen lika rätt
 och riktigt som dagens väst-euro-
 peiska demokratier. Därför finns
 väl ingen direkt politik vare sig
 hos runristarna eller hos dagens
 poet utan bara frågan om det som
 är gott nog.

Jesper Svenbro har gjort en ut-
 märkt tolkning av en fascinerande
 diktsvit. Hoppas bara att också
 fransmännen läser den!

JONAS GRUVÆUS

Désagulier studerade fysik för att lära sig hur naturen och omvärlden är konstruerad, bakom den synliga ytan. Han skriver att: "på samma sätt som runorna kan rymma mer än en verklighet kan naturen det."

"Rad thu" – råd du, tolka du, av Christian Désagulier handlar om runristaren Torbjörn som genom runornas hemlighet har tillgång till den gudomliga världen. Den franske poeten och fysikern ser likheter mellan den fornnordiske runristaren och den nutida tolkaren av extraterrestriella fenomen.

Fransk poet *Transit* hugger i sten

I dag introduceras den franske poeten Christian Désagulier på svenska. En möjlig orsak till denna introduktion är Désaguliers intresse för vikingatida kultur och då särskilt runtecknen.

Rad thu som är titeln på hans samling är fornnordiska och betyder, läs du — tolka denna text, och det har Pär-Yngve Andersson gjort.

MED DIKTSVITEN "Rad Thu" introduceras nu den franske poeten Christian Désagulier på svenska. Boken, som ges ut av Ellerströms förlag, är tvåspråkig. Ovanligt nog är det också första gången dikternas franska originalversion publiceras. Jesper Svenbro har översatt till svenska och skrivit en inledning, där han bl a kommenterar bokens gåtfulla titel. Det fornnordiska "rad thu" motsvaras av engelskans uppmaning "read-thou"; "läs du — tolka denna text!"

CHRISTIAN DÉSAGULIER arbetar som fysiker, en ganska ovanlig sysselsättning för en poet. Han har i en tidigare samling dokumenterat sitt stora intresse för vikingatidens kultur; särskilt runtecknen. Dikterna i "Rad thu" är fulla av citat. De allra flesta är just transkriberingar av runinskrifter. I

centrum står upplänningen och runristaren Torbjörn. Han är en länk i den kedja av människor som för det skrivna ordet vidare; han bär glimtar av vikingarnas liv åt eftervärlden med de hemlighetsfulla runornas hjälp. Svärdens klingande, sköldarnas rassel och vågornas slag mot skeppets för — allt detta var ett språk som tystnade. Kvar står de korthugna, fantasieggande inskriptionerna. Så mycket förblir osagt. Ett liv reduceras till ett namn eller ett par rader på den skrovliga stenen — "Han dog i Novgorod, i Sankt Olofs kyrka."

SPRÅKET OCH dikten blir det verkligt centrala i Désaguliers diktsvit; i så måtto kan den kanske kallas metapoesi. Då Torbjörns mejsel sjunger mot stenens motspänstiga yta, är det själva språkets trotsiga sång mot glömskan vi tycker oss höra.

DET FINNS en behärskad svalka i Christian Désaguliers stil, som är väl anpassad till motivet. Sviten får dock karaktär av senfida översiktsbild över en historisk epok, och då runmästaren blir en typfigur mer än en individuellt tecknad person, kvarstår en viss likgiltighet efter läsningen. Det är synd, för Désagulier kan diktandets hantverk.

PÄR-YNGVE ANDERSSON

AFTONBLADET

STOCKHOLM

1988-08-10

400,100 EX 7/V
(S)

1 R

AB PRESSURKLIPP

Tel: 08-705 12 00
Box 1510 171 29 SOLNA

Transit

RUNOR — SOM FRANSK LYRIK

Av nyare fransk poesi har vi i Sverige fått se beklämmande lite under senare år. Bortsett från *Boulevard* och *fågelsträck*, antologin med tio nyare franska poeter som sammanställdes av Jacques och Maria Werup 1984, kan jag bara erinra mig ett urval av Yves Martins lyrik som kom för ett par år sedan.

I inledningen till *Rad Thu* (Ellerströms) – en diktsvit av den unge fransmannen Christian Désagulier – gör Jesper Svenbro gällande att detta helt enkelt beror på en "dramatisk" stagnation inom den franska lyriken. Så eländigt står det till att denna vackra lilla bok tvingats leta sig ända upp till Lund för att finna en förläggare. *Rad Thu*, som är en tvåspråkig utgåva, trycks alltså för första gången här i Sverige.

Men Désaguliers diktsvit är märkvärdig även av andra skäl. Sviten har hämtat sitt motiv från runstenarnas litteratur. Därmed förefaller det egendomligt självklart att den just härifrån söker sina läsare.

Svitens titel kan, som Svenbro påpekar i sin inledning, via engelskans "Read Thou" förstås som en uppmaning till läsaren – "tolka denna text!". Och det trycks också vara Désaguliers utgångspunkt. I sju berättande dikter som kretsar kring "skalden Torbjörn" för oss poeten in i runstenarnas utsagdhed. Dikterna utspelar sig, skulle man kunna säga, i de vidöppna tomrummen mellan raderna i runstenarnas lakoniska epos.

Och Désagulier har verkligen lyckats åter skapa något av runskriftens korthuggna gåtfullhet. Men uppmaningen att tolka bör, tror jag, främst förstås i relation till de många fornnordiska citaten. Désaguliers egen tolkning är öppet alternativ och inbjuder läsaren att själv ge sig i kast med runornas säregna teckenvärld.

Så sluter sig cirkeln. Fransmannen Désaguliers läsning av fornnordiskan återbördas av Jesper Svenbros lyhörda tolkning till sin språkliga hemort. Förståelsehorisonten förflyttas från sydeuropa rakt ner i den sandiga nordiska jorden.

**Magnus
William-Olsson**

SVENSKA DAGBLADET

STOCKHOLM

1988-08-27

228,000 EX 7/V

(OB M)

13

N

AB PRESSURKLIPP

Tel: 08-705 12 00
Box 1510 171 29 SOLNA

boklådan *TRANSIT*

Fransk vikingapoesi

VID SIDAN AV sitt arbete som fysiker inom ett franskt rymdskyttelprojekt ägnar sig *Christian Désagulier* åt att skriva poesi. Utan att behärska fornnordiska eller ens något modernt skandinaviskt språk har han fattat intresse för nordisk mytologi och dyrkar uppenbarligen, nästan som ett slags abstrakt konst, runskrifternas kärva arabesker. "Runes", alltså *Runor*, heter hans debutdiktsamling från 1982.

När denne besynnerlige och för ovanlighetens skull inte det minsta filologiskt inriktade nordist nu introduceras på svenska med sin tredje diktsamling *Rad thu* (Ellerströms) är det i en tvåspråkig volym, i vilken inte bara översättningen utan även originalet publiceras för första gången.

"Rad thu" betyder *råde du* och fornnordiskans *rad* motsvaras etymologiskt av engelskans *read* liksom *thu* av *thou*, förklarar Jesper

Svenbro, den entusiastiske översättaren, i ett förord som möjligen är mer läsvärt än den diktsvit av *Désagulier* som därpå följer. "Rad thu! Tolka denna text som skalden Torbjörn ristat i gnejsen", börjar boken och ger därmed läsaren en uppgift som inte är så lätt.

FRANSMANNENS läromästare är Ezra Pound sådan denne var i sin mest esoteriska diktning. Den kinesiska kalligrafen hos Pound har av *Désagulier* ersatts med runor. Det är inte bara dekorativ ornamentik, lika litet som hos Pound, utan betecknar ett allvarligt försök att nå kontakt med en främmande och för en fransman exotisk föreställningsvärld.

Diktsviten har en hjälte, skalden Torbjörn från trakten kring Hillersjö i Uppland. Denne måste vara påhittig för att stå sig i konkurrensen med Balle, en annan av traktens skalder. Detta inbjuder till metapoetiska betraktelser, nå-

got som antagligen är förklaringen till att Jesper Svenbro har fascinerats av texten och funnit den värd att översättas. Vi får därtill glimtar av skalden Torbjörns fjärran vardag och föreställningsvärld.

VAD SOM HAR DRAGIT den unge franske poeten till denna fornnordiska motivkrets tycks vara en ambition att förmedla något som på en och samma gång är både enkelt och gåtfullt, elementärt och obegripligt. Ytterst handlar det om vad som över huvud taget finns att säga om tillvaron. Består inte allt talande av mytiska föreställningar, av fiktioner och illusioner? Jag antar att det är frågor av det slaget som lockar *Christian Désagulier* att skriva, trots allt så att säga, för att möta och ta emot myterna i stället för att avvisa dem.

Tommy Olofsson